

*Петро Гуменний,
старший викладач кафедри
кримінального права і процесу
Тернопільського національного
економічного університету*

РОЗМІР МАЙНОВОЇ ШКОДИ І МАЙНОВОГО СТАНОВИЩА ПОТЕРПІЛОГО ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ МАЛОЗНАЧНОСТІ ДІЯННЯ ЯК МЕЖА МІЖ ЗЛОЧИННОЮ ТА ФОРМАЛЬНО ЗЛОЧИННОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Розглянуто поняття малозначності діяння, визначення його ознак, взаємозв'язок поняття малозначності та декриміналізації протиправних посягань, законодавче визначення малозначності діяння та аналіз і характеристика слідчої та судової практики щодо застосування ч. 2 ст. 11 КК України. Проаналізовано теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з застосуванням норми про малозначність і шляхи їх вирішення, погляди науковців та обгрунтовано дискусійність окремих тверджень щодо теми дослідження. Зроблено авторський висновок про необхідність внесення змін до чинного законодавства.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кваліфікація злочину, злочин, злочин невеликої важкості, малозначність діяння, матеріальна шкода, велика сума.

Гуменний П.

Размер имущественного ущерба и имущественного состояния потерпевшего при квалификации малозначительности деяния, как граница между преступным и формально преступным поведением

Рассмотрено понятие малозначительности деяния, определение его признаков, взаимосвязь понятий малозначительности деяния и декриминализации противоправных посягательств, вопросам взаимосвязи малозначительного деяния и преступления небольшой тяжести, вопросам предупреждения малозначительных деяний, законодательному определению нормы о малозначительности, анализу и характеристике следственно-судебной практики по применению ч. 2 ст. 11 УК Украины. Проанализированы теоретические и практические проблемы связанные с применением нормы о малозначительности деяния и пути их разрешения, взгляды ученых и обосновано дискуссионность отдельных утверждений ученых по теме исследования. Сделано авторский вывод о необходимости внесения изменений в действующее законодательство.

Ключевые слова: уголовная ответственность, квалификация преступления, преступление, преступление небольшой тяжести, малозначительность деяния, материальный ущерб, большая сумма.

Gumenny P.

Size of property damage and economic situation of the victim in the classification insignificance acts as the boundary between the formal criminal and criminal behavior.

The concept of insignificance act to determine its characteristics, relationships and concepts insignificance decriminalization of illegal acts, legislative acts and definition insignificance analysis and description of the investigative and litigation concerning the application of ch. 2, Art. 11 Criminal Code of Ukraine. Theoretical and practical problems associated with the use of the rules of insignificance and solutions, the views of scientists and reasonably disputed some statements about the research topic. Made author's opinion on the need to amend the existing legislation.

Keywords: criminal responsibility, qualification of the crime, a crime, a crime of small gravity acts insignificance, material damage, a large amount.

Постановка проблеми. На практиці зустрічається чимало випадків, коли органи досудового слідства та суду приймають очевидно неправильні рішення, на підставі оцінки розглядуваного прояву як малозначного, чимало таких, де матеріальна шкода становить на їх погляд велику суму, тілесні ушкодження характеризуються не тільки як легкі, а й як середньої тяжкості тощо. В той же час не береться до уваги майновий стан потерпілого, його позиція щодо наявності чи відсутності претензій тощо.

Тому дослідження критеріїв оцінки ознак малозначності, зокрема розміру матеріальної шкоди, на сучасному етапі має актуальне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах з кримінального права до визначення поняття малозначності діяння за Кримінальним кодексом 2001 р. звернулися М. Й. Коржанський, © Петро Гуменний, 2017

Л. М. Кривоченко, П. С. Матишевський, А. О. Пінаєв, І. К. Туркевич, М. І. Хавронюк на рівні науково-практичного коментування ч. 2 ст. 11 КК чи в підручниках із Загальної частини Кримінального права України. Але зміст малозначності названими вченими був розкритий недостатньо повно. Однак незважаючи на досить значні наукові здобутки у цьому напрямі, окремі аспекти даної проблематики, зокрема чіткі критерії оцінки шкоди як істотної, залишаються малодослідженими та спірними, особливо у їхньому практичному застосуванні, що приводить до прийняття необґрунтованих рішень.

Цілями даної статті є здійснення аналізу чинного кримінального законодавства та поглядів науковців на правові категорії на сучасному етапі, які стосуються розмежування малозначного діяння від злочину та обґрунтування власного висновку про необхідність уточнення критеріїв оцінки ознак малозначності, зокрема розміру матеріальної шкоди.

Згідно з положеннями ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), підставами закриття кримінального провадження є: 1) відсутність події кримінального правопорушення; 2) відсутність у діянні складу кримінального правопорушення; 3) недоведення винуватості особи в суді й вичерпання можливості їх отримати; 4) декриміналізація; 5) смерть підозрюваного, обвинуваченого; 6) існує рішення суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням; 7) потерпілий відмовився від обвинувачення у формі приватного обвинувачення; 8) неотримання згоди держави, яка видала особу; 9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила діяння, передбачені ст. 212 КК України, досягнутий податковий компроміс згідно з підрозділом 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України [2]. Як бачимо, такої підстави закриття кримінального провадження, як «у зв'язку із малозначністю діяння», не передбачено. Тобто в положеннях чинного КПК України 2012 р. [2], так як і в положеннях КПК України 1960 р. [3], відсутня така підстава закриття кримінального провадження, як малозначність діяння чи, навіть, згадка про малозначність діяння.

Т. А. Гуменюк іменує діяльність із застосування положень про малозначність діяння як «оцінну» діяльність [4, с. 16], інші вчені називають її різновидом «нетипового правозастосування» [5, с. 288].

На думку Л. А. Сидоркіної, це пов'язано з відсутністю в законодавстві критеріїв визначення малозначності, що спонукає юрисдикційні органи визначати їх у кожному випадку самостійно. З одного боку, ці обставини надають можливість урахувати особливості справи, що розглядається, і не притягувати особу до відповідальності за незначне діяння, проте з іншого – норма про малозначність інколи застосовується необґрунтовано, відбувається зловживання положенням про малозначність діяння, що дає змогу правопорушникам уникнути належного покарання [6, с. 186].

Т. Є. Севастьянова вказувала, що закриття кримінальних справ щодо того чи іншого діяння здійснювалось через малозначність, на підставі ч. 2 ст. 11 КК України, потрібно розрізняти закриття кримінальної справи за малозначністю діяння і закриття кримінальної справи за будь-якими іншими обставинами [1, с. 147]. Проте в іншій частині свого дослідження Т. Є. Севастьянова вказує, що застосування ч. 2 ст. 11 КК України при вирішенні питання про закриття кримінальної справи без указівки на п. 2 ст. 6 КПК 1960 р. неможливе, тому що норма про малозначність лише тлумачить характер суспільної небезпечності діяння й не має процесуальної сили [1, с. 172].

Указана позиція Т. Є. Севастьянової є суперечливою, крім того, виникає запитання, якщо положення ч. 2 ст. 11 КК України за змістом є тотожним поняттю «відсутність складу кримінального правопорушення», тоді навіщо існує положення про малозначність діяння?

Виклад основного матеріалу дослідження. Злочином є передбачене Кримінальним Кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Наведене у ч. 1 ст. 11 КК поняття злочину містить вказівку на такі обов'язкові ознаки злочину: 1) злочином є лише діяння (дія або бездіяльність); 2) це діяння має бути вчинене суб'єктом злочину; 3) воно має бути винним; 4) вказане діяння має бути суспільно небезпечним; 5) відповідне діяння має бути передбачене чинним КК. Останнє, крім того, має на увазі, що обов'язковою ознакою злочину є також кримінальна караність. Відсутність хоча б однієї із цих ознак вказує на відсутність злочину.

Винність у ч. 1 ст. 11 КК названа як окрема ознака злочину, тому, на відміну від становища, яке існувало за чинності КК 1960 р., суспільна небезпека як ознака злочину не включає суб'єктивну шкідливість діяння й означає лише його об'єктивну шкідливість.

Шкідливість діяння, яке визнається злочином, розкривається у ч. 2 ст. 11 через узагальнене формулювання об'єктів кримінально-правової охорони, якими визнаються: 1) особа (фізична чи юридична); 2) суспільство; 3) держава; через два різновиди наслідків посягання: 1) реальне заподіяння істотної шкоди; 2) створення реальної загрози заподіяння істотної шкоди.

Порядок визнання істотною шкоди, яка заподіяна чи могла бути заподіяна тим чи іншим діянням, у різних випадках різний. Якщо істотність матеріальної (майнової чи фізичної) шкоди часто визначається безпосередньо в законі на підставі заздалегідь визначених критеріїв (кількість неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тяжкість тілесних ушкоджень тощо), то визнання чи невизнання істотною нематеріальної шкоди (політичної, моральної, організаційної, психологічної тощо), як правило, здійснюється у межах судової дискреції без урахування вказаних критеріїв. Однак в останньому випадку при визначенні істотності шкоди, яка заподіяна чи могла бути заподіяна, враховуються такі додаткові об'єктивні ознаки, як спосіб, місце, час, засоби, обстановка вчинення злочину, які можуть бути, а можуть і не бути включені до складу конкретного злочину як його обов'язкові ознаки.

Відповідно до ч. 2 ст. 11, не є злочином вчинене суб'єктом злочину винне діяння, прямо передбачене КК, якщо воно через малозначність не становить суспільної небезпеки. Крім того, що це положення конкретизує зміст суспільної небезпеки як загальної ознаки злочину, метою його введення до КК є намагання законодавця підкреслити, що правосуддя в Україні має здійснюватися на засадах принципів справедливості та індивідуалізації кримінальної відповідальності, за яких формальний момент – кримінальна протиправність типового діяння – не може превалювати над фактичним – відсутністю суспільної небезпеки конкретного діяння.

Малозначне діяння слід відмежовувати від діяння, яке не містить складу злочину. Так, якщо істотність матеріальної (майнової чи фізичної) шкоди визначена безпосередньо в законі через певну кількість неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тяжкість тілесних ушкоджень тощо, то недосягнення певного рівня шкоди є свідченням відсутності складу злочину. Щодо нематеріальної шкоди, то визначення її істотності, як уже зазначалося, здійснюється в межах судової дискреції, а тому визнання конкретного діяння таким, що становить суспільну небезпеку або не становить її через малозначність, залежить від конкретних обставин справи та їх оцінки судом. При цьому відсутність умислу в діях особи може бути однією із зазначених обставин лише у разі, якщо відповідне діяння може бути вчинене як умисно, так і через необережність (якщо воно може бути вчинене лише умисно, то відсутність умислу означає відсутність складу злочину). Так само і відсутність таких ознак, як спосіб, місце, час, засоби, ситуацію вчинення злочину можуть бути зазначеними обставинами лише у разі, якщо такі ознаки не є обов'язковими ознаками складу злочину (в іншому випадку їх відсутність означає відсутність складу злочину).

Тим не менше, на практиці виникають труднощі саме щодо оцінки злочинного діяння як малозначного чи немалозначного.

Так, у кримінальній справі № 607/12892/14-к органами досудового слідства СВ Тернопільського МВ УМВС України в Тернопільській області гр. С. обвинувачувався в тому, що 23 липня 2014 р., близько 18 год. 30 хв., перебуваючи в приміщенні торгового центру «Новус» по вул. Перля м. Тернопіль, переконавшись, що за ним ніхто не спостерігає, таємно, з корисливих мотивів, намагався викрасти з полиць вказаного торгового центру 2 пляшки вина «Chiani Riserva», вартістю 52,69 грн. кожна, суміш фруктово-горіхову, вартістю 88,09 грн., всього товару на суму 193,47 грн. Однак виконавши всі дії, які вважав за необхідні для доведення злочину до кінця, не закінчив його з причин від С. незалежних, оскільки з викраденим був затриманий на виході з торгового центру працівниками охорони.

Слідчий, за погодженням з прокурором, дійшли до висновку, що С. своїми умисними діями вчинив кримінальне правопорушення (злочин), передбачений ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України, тобто закінчений замах на таємне викрадення чужого майна.

Тернопільський міський суд, що розглядав справу у першій інстанції, встановив, що 23 липня 2014 р. гр. С. з полиць торгового центру «Новус» по вул. Перля м. Тернопіль взяв дві пляшки вина та фруктову суміш, які заховав під куртку. Крім того, взяв ще дві булочки і з цим пішов до каси, де заплатив за булочки, а за решту – ні. Коли пройшов кілька кроків в напрямку до виходу, був зупинений працівниками охорони. В службовому приміщенні добровільно видав дві пляшки вина та фруктову суміш, які намагався викрасти. Обвинувачений С. визнав свою винність та заявив, що про скоєне щиро шкодує, йому соромно за свій вчинок, просить врахувати його похилий вік (01.11.1954 р. н.), позитивні дані про його особу, саму ситуацію протиправного діяння та визнати його малозначним.

Представник торгового центру «Новус» в судові засідання не з'явився, однак подав заяву про розгляд справи без його участі, зазначивши, що матеріальної шкоди торговому центру «Новус» діями С. не завдано.

З врахуванням вищенаведеного, самої ситуації вчиненого С. діяння, характеру та вартості товару, який С. намагався викрасти (2 пляшки вина «Chiani Riserva», вартістю 52, 69 грн. кожна, суміш фруктово-горіхову вартістю 88,09 грн., а всього товару на суму 193,47 грн., що незначно перевищує встановлений законодавством мінімум), того факту, що з приміщення торгового центру «Новус» С. не вийшов, а був зупинений працівниками охорони, його поведінки, а саме, що він без жодних заперечень пройшов до службового приміщення, де добровільно видав дві пляшки вина та фруктову суміш, які намагався викрасти, суд прийшов до переконання, що дії С. хоча і формально містять ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України, однак через малозначність не становлять суспільної небезпеки, оскільки не заподіяли і не могли заподіяти істотної шкоди торговому центру «Новус».

За таких обставин в діях С. відсутній склад інкримінованого йому злочину.

Керуючись ч. 2 ст. 11 КК України, ст. 284 ч.1 п. 2,373 ч. 1 та 374 КПК України, суд 21.10.2014 р. засудив: визнати С. невинним та виправдати його через відсутність в його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України.

На виправдувальний вирок прокуратурою м.Тернополя 22.10.2014 р. було подано апеляційну скаргу до апеляційного суду Тернопільської області, де зазначалось, що застосування ч. 2 ст. 11 КК України неможливе за декількох умов. По-перше, за наявності у вчиненому обвинуваченим діянні всіх ознак кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України.

По-друге, у вчиненому діянні і за сукупності всіх обставин це діяння характеризується суспільною небезпечністю, оскільки воно заборонене законом та посягає на власність.

По-третє, вчинене діяння об'єктивно завдало шкоди торговому центру «Новус» на суму 193,47 грн., що становить достатню суму для притягнення до кримінальної відповідальності.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та КК України щодо посилення відповідальності за викрадення чужого майна» від 06.04.2009 р., викрадення чужого майна рахується дрібним, якщо вартість такого майна не перевищує 0,2 неоподаткового мінімуму доходів громадян. Ця сума становила 121,80 грн. на момент вчинення С. протиправного діяння.

Тернопільський Апеляційний суд у вироці від 19.11.2014 р. зазначив, що С. виконав усі дії, які вважав необхідними для заволодіння викраденим майном, а тому висновок суду першої інстанції, що вчинене діяння не становить суспільної небезпеки через те, що він з приміщення не вийшов та без заперечень пройшов до службового приміщення, є безпідставним, оскільки така його поведінка була не добровільною, а пов'язана з викриттям у вчиненні крадіжки. Вказані відомості в сукупності свідчать, що С. не закінчив вчинений ним злочин з причин, які від його волі не залежали. А тому органами досудового розслідування його дії вірно кваліфіковані як закінчений замах на таємне викрадення чужого майна.

Також суд першої інстанції помилково врахував той факт як такий, що вказує на малозначність діяння, що С. видав викрадене майно, оскільки вказані дії він вчинив після затримання працівниками охорони у зв'язку з виявленням злочину, а тому вони можуть бути розцінені лише як щире каяття та сприяння в розкритті злочину, що відповідно до ст. 66 КК України є обставиною, яка пом'якшує покарання.

Тому висновки суду першої інстанції про малозначність вчиненого С. кримінального діяння є безпідставними, а через це судом невірно застосовано ст. 11 КК України.

На підставі викладеного, керуючись ст. 405, 409, 413, 420 КПК України, ст. 50, 65–68 КК України, колегія суддів скасувала вирок суду першої інстанції, визнала С. винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України та призначила йому покарання у вигляді штрафу у розмірі 850 грн.

На вказаний вирок С. 23.12.2014 р. подав касаційну скаргу, де, зокрема, посилавшись на рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.02.2013 р. в ЄДРСР29619874, де було прийняте рішення про визнання діяння аналогічного його малозначним, зазначив, що це діяння не спричинило та не могло спричинити істотної шкоди торговому центру «Новус».

Потерпілою особою є мережа гіпермаркетів «Новус Україна», в котрій денний обіг коштів обчислюється мільйонами гривень, а природні втрати тисячами гривень.

Представник торгового центру «Новус» заявив, що матеріальної шкоди торговому центру «Новус» діями С. не завдано, та й яка шкода могла бути завдана, якщо він (С.) навіть не вийшов з приміщення, а викрадені товари були повернуті, тому С. просив скасувати вирок Тернопільського Апеляційного суду та

закрити провадження через відсутність в його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України.

В ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.03.2014 р. зазначено, що С. намагався викрасти товарів на суму 193,47 грн., що є незначним перевищенням встановленого законом мінімум, зробив усі дії, які вважав за потрібні для завершення крадіжки, тобто вчинив закінчений замах на таємне викрадення чужого майна. Крім того, після затримання він жодного опору не чинив, а добровільно видав викрадений товар, не заперечуючи своєї винуватості.

Тому діяння, вчинене С., хоча і формально містить у собі ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України, однак є малозначним, оскільки внаслідок суб'єктивної спрямованості засудженого на викрадення лише зазначених у вирок товарів на суму, що незначно перевищує встановлений законом мінімум, для притягнення до кримінальної відповідальності та з урахуванням розміру потенційної шкоди не є суспільно небезпечним.

Керуючись ст. 284, 434, 436, 440 КПК України, вирок Тернопільського Апеляційного суду від 19.11.2014 р. було скасовано, а провадження у справі закрито за відсутності в діях С. складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України.

25.06.2015 р. заступник Генерального Прокурора України звернувся до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ з заявою, в якій стверджував, що судом допущено неоднакове застосування ч. 2 ст. 11 КК України, яке полягає у різному застосуванні її положень щодо малозначності закінченого замаху на таємне викрадення чужого майна. Поряд з цим заявник вважав, що вартість чужого майна як предмета привласнення є критерієм розмежування кримінально караного викрадення від дрібного викрадення, а тому вартість викраденого С. майна – 193,47 грн. є підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності і виключає малозначність у розумінні ч. 2 ст. 11 КК України. Крім того, визнання злочину малозначним не є дискреційним повноваженням суду, оскільки законодавцем кримінальна відповідальність за таємне викрадення чужого майна встановлена у сумі, що перевищує 121,80 грн.

В той же день Вищим спеціалізованим судом України було скасовано ухвалу від 19.03.2015 р. та призначено новий розгляд.

Як вбачається з наукового висновка члена Науково-консультаційної ради при ВС України д. ю. н. А. В. Савченка від 14.07.2015 р. з посиланням на інші джерела, малозначне діяння не може мати складу злочину, а склад злочину, в свою чергу, не може бути наділений ознаками малозначності. При визначенні малозначного діяння ніякого практичного значення не мають особливості суб'єкта або особи злочинця.

По-перше, злочин, який намагався вчинити С. є злочином середньої важкості, про що свідчить санкція ч.1 ст. 185 КК України.

По-друге, цей злочин посягав на суспільні відносини власності, які незалежно від сформованих історичних умов завжди охоронялися та будуть охоронятися заходами кримінально-правового примусу, оскільки потребують охорони через недоторканність усіх форм власності, чим нівелюється питання про нездатність заподіяння суспільно-небезпечним посяганням «істотної шкоди». І головне – в науковому плані поняття «склад злочину» можна віднести тільки до поняття «злочину», бо не може бути складу малозначного діяння.

На підставі вищезазначеного висновка, Вищий спеціалізований суд України постановою від 17.12.2015 р. скасував ухвалу від 19.03.2015 р. та направив справу на новий судовий розгляд.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ стосовно засудженого за ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 185 КК України залишив вирок Тернопільського Апеляційного суду 19.11.2014 р. стосовно С. без змін.

Після більш, ніж півторарічного ходіння судовими інстанціями, затрати на розслідування, чималих людських та значно більших, ніж сума викраденого фінансових ресурсів за конкретною кримінальною справою, про замах на викрадення 193,47 грн. у потерпілого, в котрого денний обіг коштів обчислюється мільйонами гривень, поставлена крапка. При цьому потерпілим не заявлялось жодних претензій матеріального характеру, тобто йому не заподіяно і не могло бути заподіяно не те що істотної, жодної матеріальної шкоди.

Переміг суто формальний підхід. Хоча формальний підхід до наявності чи відсутності злочину означає відхід від принципу гуманізму й економії кримінально-правового впливу, відволікання від боротьби зі справжньою злочинністю. Це добре розуміли ще в стародавньому Римі, де діяв постулат *de minimus non curat praetor*, тобто претор (суддя) не займається дрібницями.

Схоже, що правовій системі держави Україна цей постулат є чужим. Підтвердженням цієї тези, крім вищенаведеного, є відсутність законодавчого закріплення переліку кримінальних проступків. От і займаються цілі гурти правоохоронців та суддів протягом кількох років вирішенням питання чи є малозначними факти крадіжок, які в незначній мірі перевищують три неоподаткованих мінімуми, проте існують інші критерії для визнання діяння малозначним.

Видається, що для кваліфікації діяння малозначним значно більш важливим, ніж матеріальна шкода є ступінь небезпеки діяння для потерпілого.

Якщо потерпілий добровільно, без будь-якого примусу чи іншого стороннього впливу заявляє про неістотність матеріальної шкоди, при цьому його майновий стан в багато разів перевищує матеріальну шкоду, завдану протиправним діянням, воно має визнаватися малозначним, навіть якщо сума шкоди становить три (до чотирьох) неоподаткованих мінімумів.

При цьому, суд має брати до уваги той факт, що особа мала на меті вчинити саме це, а не інше діяння, рівень його небезпеки, характеристика особи правопорушника.

Поняття малозначності є оцінним тому точних його вимірів законодавець дати не може, та вони й не потрібні, адже кожний випадок має чимало тільки йому властивих критеріїв оцінки. На практиці кваліфікація конкретних проявів малозначності має суб'єктивний і варіативний характер. За інших обставин застосування його втрачає сенс і набуває ознак мертвої субстанції.

Список використаної літератури

1. Зінченко О. І. *Одиничні злочини: поняття, види, кваліфікація* : моногр. / О. І. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Харків : «Фінн», 2010. – 256 с.
2. Коржанський М. Й. *Кваліфікація злочинів* : навч. посіб. / Коржанський М. Й. – [Вид. 3-тє доповн. та переробл.]. – К. : Атіка, 2007. – 592 с.
3. *Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
4. *Полный курс уголовного права* : в 5 т. / под ред. докт. юрид. наук, проф., заслуж. деятеля науки РФ А. И. Коробеева. – СПб. : Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2008. – (Ученики и учебные пособия). – 2008. – 674 с.
5. Козенко Т. Є. *Критерії та ознаки малозначності діяння за кримінальним законодавством України* / Т. Є. Козенко // *Києво-Могилянська Академія. Наукові записки. Спеціальний випуск.* – 2000. – Т. 18. – Ч. 1. – С. 186–189.
6. Козенко Т. Є. *До питання про поняття малозначності діяння* / Т. Є. Козенко // *матер. засідань між-нар. круглого столу, присв. пам'яті проф. К. Г. Федорова.* – Запоріжжя. – 2000. – С. 272–277.
7. Севастьянова Т. Є. *Малозначність діяння при порушенні підприємницької діяльності* / Т. Є. Севастьянова // *Підприємництво, господарство і право.* – 2001. – № 3. – С. 92–93.
8. Севастьянова Т. Є. *Кримінально-правова характеристика взаємозв'язку понять малозначності діяння та декриміналізації протиправних посягань* / Т. Є. Севастьянова // *Держава і право.* – 2001. – № 12. – С. 492–495.
9. Севастьянова Т. Є. *Малозначність діяння за кримінальним законодавством США та Франції* / Т. Є. Севастьянова // *Вісник Запорізького юридичного інституту.* – 2002. – № 2. – С. 32–38.
10. Маломуж С. І. *Малозначність діяння в кримінальному судочинстві* [Електронний ресурс] / С. І. Маломуж // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* – 2015. – С. 96–99. – (Сер. «Юриспруденція». Вип. 14(2)). – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14%282%29_29.
11. Ковальов С. І. *Малозначність діяння та матеріальна шкода в кримінальному праві України: поняття та співвідношення* [Електронний ресурс] / С. І. Ковальов // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України.* – 2014. – Вип. 34. – С. 269–279. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/арвчзу_2014_34_31.
12. *Кримінальна справа № 607/12892/14-к* // *Архів Тернопільського міськрайонного суду.*

Стаття надійшла до редакції 23.05.2017.